

Norsk Operasangerforbund (NOSF) ble stiftet i 1926 og var blant annet i mange år tett knyttet til operasolistensemblen ved Den Norske Opera & Ballett. I dag er forbundet en frittstående interesseorganisasjon for norske operasangere og sangere med sitt hovedvirke i Norge. Forbundet har som ambisjon om å være et talerør for medlemmene i den offentlige debatten.

Som departementet skriver så angir kulturmeldingen flere kulturpolitiske mål. Innenfor scenekunst er det et mål om å skape kunst- og kulturuttrykk av ypperste kvalitet, mål om at kulturlivet skal fremme dannelse og kritisk refleksjon og et mål om at formidlingen av kulturuttrykk er både relevant, representativ og tilgjengelig.

Det har i mange år vært en profesjonalisering av operafeltet i hele Norge. Hvis en ser bort fra Den Norske Opera & Ballett har det kommet til flere større og mindre operaselskap, disse produserer og setter opp operaproduksjoner, alt fra fullskala produksjoner med profesjonelle utøvere og aktører i alle ledd til relativt store produksjoner med en miks av profesjonelle, semiprofesjonelle og gode amatører/frivillige, til småskala forestillinger med få involverte. Opera Norge nettverket av 19 produserende operavirksomheter er et uttrykk for denne utviklingen.

Opera er en grenseoverskridende kunstform, opera oppleves og utøves i hele verden og norske sangere utdannes i Norge så vel som i utlandet, arbeidsmarkedet for operasangere er i prinsippet globalt. Det må være et politisk mål at det finnes et livskraftig arbeidsmarked for operasangere i Norge og da må bevilgninger til scenekunsten holdes på et høyt nivå og styrkes slik at det mangfoldige operalandskapet kan videreutvikles, med nye jobbmuligheter og arbeidsplasser for operasangere og en ytterligere profesjonalisering til glede for et økende publikum i hele landet og for alle aktørene i feltet.

Det kan hevdes at det offentlige bidrar betydelig med offentlige midler inn til scenekunsten og operafeltet, men det er et faktum at operasangerne opplever at honorarer og andre vederlag for sin innsats i operafeltet mer eller mindre har stått stille i lang tid. Den generelle reallønnsutvikling som har foregått de seneste 20 årene reflekteres ikke i honorarutviklingen for operasangere. I tillegg vil en større grad av sekundær utnyttelse, enten i form av strømming eller annen form for teknologinøytral transmisjon, utfordre opphavsrettslige rettigheter. NOSF forventer at operaselskaper med offentlig støtte bidrar til et bærekraftig operafelt med honorarer og vederlag som står i forhold til hva som er et profesjonelt nivå og hva som er anbefalte satser. Alt for mange frilans operasangere tvinges også over i et oppdragstakerforhold med svakere rettigheter sammenlignet med et ansettelsesforhold. Det er lite som tyder på at klassifiseringen av operasangerens arbeid tilsier at oppdragstakerforhold er riktig, det offentlige går også glipp av betydelige offentlige avgifter. Her må operaselskapene med offentlig støtte vise sitt samfunnsansvar som en seriøs aktør og bidra til et sunt og ryddig arbeidsmarked.

Koronapandemien har også vist at strømming eller betalingsløsninger av filmerte produksjoner sannsynligvis er kommet for å bli, og da må operasangerne sikres et vederlag for opphavsrettslig utnyttelse, et rimelig og rettferdig vederlag som står i forhold til hva som overdras. Samtidig er det viktig å huske på at operakunst er en levende kunstform, det er i møtet mellom kunstneren og publikum at magien skapes. Opera er en akustisk og visuell kunstform. En må ikke forledes til å tro at den levende akustiske opplevelsen av sangstemmen i en teater -eller operasal kan *erstattes* av en digital lydgjengivelse. En operaopplevelse via en skjerm vil aldri kunne erstatte den levende kunstformen, men den kan være et supplement. Vi legger til grunn at operaselskapene vil fortsette å videreutvikle ulike digitale opplevelsesmuligheter og sett opp imot demokratisering og nye

publikumsgrupper vil dette være klokt, men det er viktig at disse løsningene ikke underminerer økonomien i sektoren ved at løsningene blir gratistilbud. Kostnadene til filming av produksjoner er betydelige og høye hvis kvaliteten i alle ledd skal opprettholdes. I iveren etter å digitalisere produksjoner, er det viktig å huske på at dårlig filmet operakunst ødelegger mer enn det bygger opp. Derfor er det viktig at digitale tilbud får en riktig pris selv om ikke alle innbyggerne i Norge har tilgang til levende opera i sine nærområder.

Pandemien med stengte grenser eller svært begrensede innreisemuligheter, har fått store konsekvenser for kulturfeltet. Ikke minst operakunstens internasjonale preg med utstrakt bruk av kunstnere i alle felt som krysser grenser og arbeider internasjonalt har fått erfare disse utfordringen. Pandemien viser sårbarheten med internasjonaliseringen og operaselskapene vil gjøre det klokt i å utvikle og satse på egne ressurser og personell for å sikre kreativt arbeid i en krisesituasjon. Selv om det har vært mye usikkerhet rundt koronapandemien med ulike nasjonale og lokale smittevern regler, burde pandemisituasjon strengt tatt kunne ha utløst en kreativ tsunami med *stå på vilje* og stor oppfinnsomhet f.eks. knyttet til ulike tverrfaglige prosjekt og fruktbare kunstneriske prosesser. Tendensen har heller vært det motsatte, med permitteringer, avlyste forestillinger og produksjoner og kansellerte jobbmuligheter for frilansoperasangere. I en normalsituasjon hvor det er knapphet på tid, vil kunstneriske utviklingsprosjekter ofte bli nedprioritert, men muligheten for kreativ innovasjon bør forsterkes nå under pandemien og senere.

Opera er en kunstform med lange tradisjoner og med røtter helt tilbake til renessansen. Operakunsten i Norge er relativt sett en ung kunstart sammenlignet med mange andre europeiske land. Vårt naboland Sverige har flere hundre år med operahistorie, ikke minst knyttet til Gustav III sin interesse for opera og etablering av operaselskap. Det er både riktig og viktig at operaselskapene fortsetter en programmering i lys av operatradisjonen, men de bør også bidra aktivt til utvikling av ny operalitteratur som også inkludere nye *stemmer* med større *mangfold* enn i dag. Opera er en dyr kunstart, det må derfor skapes utviklingsmuligheter og «operaboratorier» hvor også ny musikk og nye historier kan bli utviklet. Historier som også tar inn over seg vår tid og dagens problemstillinger. Staten må derfor bidra til økt støtte via Norsk Kulturfond til utvikling av ny norsk opera ved at blant annet talentfulle komponister, librettister, dramaturger, skapende kunstnere og operasangere gis støtte.

Opera kan fortelles og presenteres på ulike måter, det vil derfor være rom for ulike arenaer for operaopplevelser, både småskala og fullskala og i ulike sammenhenger. Det må også satses på utvikling av ny opera for et yngre publikum. Barn og ungdoms tilbud og møte med kunst og kultur og opplæringsmuligheter må styrkes i skole- og utdanningsforløpet. DKS vil også kunne være en arena for en demokratisering og videreutvikling av opera. Operasangere er også en ressurs knyttet til selve formidlingsoppgaven av kunstarten, derfor vil en miks av variasjon av ulike operaformat og fortellinger i hele landet gi en økt demokratisering av kunsten, nye publikumsgrupper nås og flere arbeidsmuligheter for operasangere oppnås.

Helt til slutt vil vi vise til all den usikkerheten som er heftet til en gjenåpning av samfunnet og kulturlivet. Strengt smittevernrestriksjoner har lagt det levende kulturlivet øde i store perioder av koronapandemien. Publikum vil kanskje kjenne på en helsemessig usikkerhet knyttet til det å oppsøke konserter og forestillinger, og hva skal til for at kunst - og kulturfeltet igjen inntar sin fulle kapasitet og sitt brede tilbud.? Pandemien viser også at operasangerne kjenner på en *kollektiv depresjon*, dette kommer frem i en nylig undersøkelse som NOSF har gjennomført blant sine medlemmer. Mer en 41 % av operasangerne har som følge av pandemien vurdert å slutte i sitt yrke. Det er all grunn til bekymring for hvordan operalandskapet blir seende ut på kort – og mellomlang sikt. Tilpassede støtteordninger vil være nødvendig slik at ikke uvurderlig kompetanse forsvinner.

På vegne av styret i NOSF,

Mette Bjæring Pedersen,leder